

Research Article

The Mediating Role of Early Maladaptive Schemas in the Relationship Between Attachment styles with Corona Anxiety

H. Garavand^{1*}

1. Assistant Professor, Psychology Department, Lorestan University, Khorramabad, Iran. Email: garavand.h@lu.ac.ir

Abstract

Aim: This study aimed to investigate the mediatory role of the early maladaptive schemas in relationship attachment styles and corona anxiety. **Method:** The study design was descriptive-correlational through structural equation modeling. The statistical population included all Undergraduate students Poldokhtar Higher Education Center in the academic year 2020-2021, who were selected to a statistical sample group with a sufficient number to test the model according to Klein (2015) for each variable 20 Samples were considered. The sampling method was non-probability and an online questionnaire. The instruments used in the study included the Corona Disease Anxiety Scale (CDAS), Young Schema Questionnaire-Short Form (YSQ-SF), and Adult Attachment Scale (AAS). SPSS-22 and AMOS-24 software were used for statistical analysis. **Results:** In regards to the fitness indices, the results of the structural equation modeling indicate that the presented model has an appropriate fitness (RMSEA = 0.08, GFI = 0.90, AGFI = 0.91). Avoidant attachment style ($\beta = 0.23$) and maladaptive schemas ($\beta = 0.78$) have a direct and significant effect on corona anxiety. Also indirect pathway results showed that secure attachment style mediated by maladaptive schemas could reduce corona anxiety; but avoidant and ambivalent attachment styles mediated by maladaptive schemas can add to students' corona anxiety. **Conclusion:** The study showed that with increasing avoidant attachment style, corona anxiety decreased, and maladaptive schemas had a mediating role in the relationship between attachment styles with corona anxiety and increased this effect.

Key words: Attachment Styles, Early Maladaptive Schemas, Corona Anxiety

Citation: Garavand, H. (2022). The Mediating Role of Early Maladaptive Schemas in the Relationship Between Attachment styles with Corona Anxiety. Quarterly of Applied Psychology, 16 (1):161-181.

نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دلبستگی با اضطراب کرونا

هوشنگ گراوند^{۱*}

۱. استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران. ایمیل: garavand.h@lu.ac.ir

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه میان سبک‌های دلبستگی و اضطراب کرونا صورت گرفت. **روش:** طرح پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی از طریق الگویابی مدل معادلات ساختاری بود. جامعه پژوهشی شامل تمامی دانشجویان مقطع کارشناسی مرکز آموزش عالی پلدختر در سال تحصیلی ۴۰۰-۱۳۹۹ بودند که برای انتخاب گروه نمونه آماری به تعداد قابل کفایت برای آزمون مدل با توجه به نظر کلاین (۲۰۱۵) در ازای هر متغیر ۲۰ نفر نمونه در نظر گرفته شد. روش نمونه‌گیری با توجه به جدی شدن خطر کرونا به صورت غیراحتمالی و پرسشنامه آنلاین بود. به منظور گردآوری داده‌ها از مقیاس اضطراب کرونا ویروس (CDAS)، پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار یانگ فرم کوتاه (YSQ-SF) و مقیاس دلبستگی بزرگسالان (AAS) استفاده شد. برای انجام تحلیل آماری از نرم‌افزارهای SPSS-22 و AMOS-24 استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که با توجه به شاخص‌های نیکویی برازش، مدل تدوین شده از برازش مطلوبی برخوردار است ($GFI=0/90$ ، $RMSEA=0/08$ ، $AGFI=0/91$). سبک دلبستگی اجتنابی ($\beta=0/23$) و طرح‌واره‌های ناسازگار ($\beta=0/78$) اثر مستقیم و معناداری بر اضطراب کرونا دارند. همچنین نتایج غیرمستقیم مسیرها نشان داد که دلبستگی ایمن با واسطه‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار می‌تواند از میزان اضطراب کرونا بکاهد؛ اما سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با واسطه‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار می‌توانند بر اضطراب کرونای دانشجویان بیفزایند. **نتیجه‌گیری:** مطالعه نشان داد با افزایش سبک دلبستگی اجتنابی میزان اضطراب کرونا کاهش می‌یابد و طرح‌واره‌های ناسازگار در رابطه بین سبک‌های دلبستگی با اضطراب کرونا نقش واسطه‌ای داشت و موجب افزایش این اثر شد.

کلید واژه‌ها: سبک‌های دلبستگی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، اضطراب کرونا.

استناد به این مقاله: گراوند، هوشنگ (۱۴۰۱). نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دلبستگی با اضطراب کرونا. فصلنامه علمی - پژوهشی روان‌شناسی کاربردی، ۱۶ (۱ پیاپی ۶۱): ۱۸۱-۱۶۱.

مقدمه

بیماری کووید ۱۹ خوشه‌ای از بیماری حاد تنفسی با علل ناشناخته است که از دسامبر سال ۲۰۱۹ در ووهان چین شیوع پیدا کرده است (هوانگ و زو، ۲۰۲۰) و به سرعت در جهان گسترش یافت. تمدن بشری احتمالاً در حال عبور از بحرانی‌ترین زمان این هزاره است که به وسیله ظهور کرونا ویروس و تجاوز آن به سرتاسر جهان به چالش کشیده می‌شود (جونیس، ۲۰۲۰). اضطراب در مورد کووید-۱۹ شایع است و به نظر می‌رسد به دلیل ناشناخته بودن و ایجاد ابهام شناختی در افراد درباره این ویروس است. ترس از ناشناخته‌ها ادراک ایمنی را در انسان کاهش می‌دهد و همواره برای بشر اضطراب‌زا بوده است (لی، وانگ، ژو، زاو و زو، ۲۰۲۰). پژوهش‌هایی که از زمان شروع شیوع ویروس تاکنون صورت گرفته است، افزایش اضطراب معنی‌داری را نشان می‌دهد (وانگ، پن، وان، تان، زو و هو، ۲۰۲۰؛ بروکس، وبستر، اسمیت، وودلند، ویسلی، گرینبرگ و روبین، ۲۰۲۰). از آنجایی که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌تواند منجر به هراس اجتماعی در افراد شوند، همین هراس و ترس از روابط اجتماعی و تقابل رودرروی با افراد می‌تواند ترس از ارزیابی را در دیگران تشدید کند (زینل و یوزر، ۲۰۲۰). طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای هیجانی و شناختی خود آسیب‌رسانی هستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل گرفته‌اند و در سیر زندگی تکرار شده و بر نحوه تعبیر و تفسیر تجارب و رابطه با دیگران تأثیر می‌گذارند (باخ، لاکوود و یانگ، ۲۰۱۸) و از طریق تحریف‌های شناختی، الگوهای زندگی خودشکنانه و سبک‌های کنار آمدن ناسازگارانه تداوم می‌بخشند و به طور مستقیم و غیرمستقیم، منجر به پریشانی روانشناختی و اختلال شخصیت می‌شوند (بساک و جباری، ۲۰۱۸؛ گری‌ولت، ۲۰۱۷). همچنین یافته‌های پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و اضطراب کرونا رابطه وجود دارد (عنایتی‌راد و نوروزیه، ۱۴۰۰؛ فتحی، شیرمردی، ماهار و کرایبی، ۱۴۰۰؛ مصلح‌تکلیمی، ۱۳۹۹). طرح‌واره‌ها به دلیل ارضا نشدن پنج نیاز اساسی شامل دل‌بستگی ایمن، خودگردانی، آزادی در بیان نیازها و هیجان‌ها، خوداگیختگی و محدودیت‌های واقع‌بینانه در دوران کودکی به وجود می‌آیند (یانگ، کلاسکو و ویشار، ۲۰۰۳؛ به نقل از خراسانی‌زاده، پورشریفی، رنجبری‌پور، باقری و پویامنش، ۱۳۹۸). بنابراین از جمله متغیرهای پیش‌بینی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، سبک‌های دل‌بستگی است (کمرا و کالتوت، ۲۰۱۲؛ سیمارد، موس و پاسکازو، ۲۰۱۱).

1. Early maladaptive schemas

بر اساس نظریهٔ بالبی، دلبستگی به معنای پیوند عاطفی است که در کودکی، بین کودک و مراقب اصلی وی شکل می‌گیرد و بر رشد اجتماعی و احساس کودک در کل زندگی موثر است (گوردون، ۲۰۰۸). بالبی اظهار داشت که پیوند والد-کودک، بافت غیر قابل جایگزینی را برای رشد هیجانی فراهم می‌نماید. به نظر وی اکثر مشکلات دوران کودکی و بزرگسالی منتج از تجربیات واقعی دوران کودکی است (جانسون، ۲۰۱۹). نظریهٔ دلبستگی توسط بالبی در سال ۱۹۶۹ با عنوان دلبستگی و جدایی ارایه و با انجام مطالعاتی توسط اینزورث و همکارانش قابل بهره‌برداری شد (دیمپستر، ۲۰۰۷؛ به نقل از مدرس غروی، ۱۳۹۰). اینزورث با مطالعه بر روی ۲۳ کودک یک ساله، الگوهای دلبستگی را به انواع دلبستگی ایمن^۱، نایمن اجتنابی^۲ و نایمن دوسوگرا^۳ تقسیم نمود (جانسون، ۲۰۱۹). خراسانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان دادند که سبک دلبستگی دوسوگرا می‌تواند در سطح ۹۹ درصد اطمینان رابطهٔ بین الگوی ارتباطی آزادی‌مدار را با حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار اولیه میانجی‌گری کند. محمدی، نوروزی‌نژاد، رحمتی‌نژاد و اکبری (۱۳۹۶) در پژوهشی نشان دادند که بین سبک دلبستگی دوسوگرا، اجتنابی و تمامی حوزه‌های طرحواره‌های ناسازگار، همبستگی معنی‌داری مشاهده شد. نتایج حاصل از پژوهش بشیری نخلستانی (۱۳۹۲) نشان داد که دانشجویان با سبک دلبستگی ایمن طرحواره‌های سازگارانه‌تری دارند ولی بین سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با طرحواره‌ها رابطه معناداری وجود نداشت. رولوفز، لی، رویجتن و لوب‌بیستال (۲۰۱۱) در پژوهش خود بین طرحواره‌های حوزه بریدگی، طرد و دیگر جهت‌مندی بی‌اعتمادی به والدین و بیگانگی از دوستان (به عنوان سبک‌های نایمن دلبستگی) ارتباط نشان دادند. پژوهش ویاردن، پیترس، بریف باروکلوق و لیورسیدگه (۲۰۰۸) نشان داد بین سبک دلبستگی اجتنابی و طرحواره‌های حوزه بریدگی - طرد، خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت مختل، گوش به زندگی بیش از حد و بازداری، همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد و دلبستگی اجتنابی، بیشترین ارتباط را با طرحواره‌های حوزه بریدگی / طرد دارد.

همچنین سبک دلبستگی نیز از مقوله‌های روان‌شناختی مهمی است که از اضطراب تأثیر پذیرفته و با اضطراب ناشی از کرونا هم می‌تواند رابطه داشته باشد. بر اساس بررسی‌های انجام شده، بیماران کووید-۱۹ دارای ظرفیت تحمل روان‌شناختی پایینی بوده و با توجه به وضعیت فعلی بیماری در جهان این افراد به شدت در معرض بروز اختلالات روان‌شناختی مانند اضطراب، ترس، افسردگی و همچنین افکار منفی قرار دارند (یاو، چن و ژو، ۲۰۲۰). حال آنکه دلبستگی نیز بر میزان، ناراحتی

^۱ . Secure Attachment

^۳ . Insecure Attachment Ambivalent

^۲ . Insecure Attachment Avoidant

روانی درک شده در طول دوران شیوع کووید ۱۹ تأثیر می‌پذیرد. چنانکه پاشازاده مرادی (۱۳۹۹) در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که افرادی که دارای سبک دلبسته‌ایمن هستند، علائم ناراحتی و واکنش‌های هیجانی کمتری به کرونا نشان می‌دهند، اضطراب شفابخش (مفید) دارند و بیماری کرونا را در حد معقول تهدیدکننده می‌دانند، اما در مقابل افراد دارای سبک دلبسته‌ناایمن واکنش‌های هیجانی شدیدتری را نشان می‌دهند، دارای اضطراب مختل‌کننده (دردساز) هستند و این بیماری را خیلی تهدیدکننده می‌دانند. پژوهش موکیا، جانیریک، پی‌پیا، داتولیا، مارزیا و همکاران (۲۰۲۰) در ایتالیا نشان داد که در دوران شیوع کووید ۱۹ می‌توان با استفاده از میزان اضطراب و پریشانی روانی سبک دلبستگی افراد را پیش‌بینی نمود و افراد دارای اضطراب بالا دارای سبک دلبستگی‌ناایمن می‌باشند. همچنین پژوهش‌های محدودی بر نقش واسطه‌ای طرح‌واره در تأثیر دلبستگی‌ناایمن بر نشانگان روان‌شناختی تأکید داشته‌اند (رولوفر، مسترس و موریس ۲۰۱۳؛ بوسمنس، برایت و ولیربرگه، ۲۰۱۰).

با وجود این که بالبی معتقد بود که دلبستگی به طور مستقیم با اضطراب و افسردگی مرتبط است؛ اما کلارک و واتسون در سال ۱۹۹۱ نظریه‌ای ارائه دادند که بر اساس آن اضطراب و افسردگی به طور کلی به دلیل عوامل مشترکی از ناراحتی عمومی که عواطف منفی نامیده شده ایجاد می‌شود (مدرس غروی، ۱۳۹۰). بلسکی که یکی دیگر از نظریه‌پردازان دلبستگی است، باورهای بالبی و اینزورث را در این مورد که دلبستگی‌ایمن، سالم‌ترین دلبستگی‌ها است، مورد تردید قرار داد. بلسکی بر این باور است که در برخی محیط‌ها، الگوی دلبستگی اجتنابی یا اضطرابی می‌تواند انطباقی‌تر باشد (جانسون، ۲۰۱۹) و اگر چه شواهدی وجود دارد که الگوی دلبستگی‌ناایمن در کودکانی که برای مشکلات روانی پرخطر می‌باشند بیشتر دیده می‌شود، اما این ارتباط برای بزرگسالان به درستی روشن نشده‌است (سافورد، ۲۰۰۲).

با توجه به اهمیت سلامت روان در زندگی افراد و این که وجود تنش و اضطراب از عوامل مختل‌کننده آن است و وجود نظریه مهم دلبستگی بالبی و دیدگاه‌های بالبی و اینزورث در ارتباط با مشکلات ارتباطی افراد و دسترسی محدود پژوهشگر به مقالاتی که فرضیات مشتق از این نظریه را آزمون کند، و همچنین با توجه به نوظهور و ناشناخته بودن و روند رو به گسترش بیماری کووید ۱۹ در بسیاری از کشورهای جهان از جمله ایران و وضعیت پر مخاطره فعلی و فشار روانی حاصل از آن و با عنایت به اینکه روبرو شدن با وضعیت فشار روانی علاوه بر ایجاد مشکلاتی در سلامت روان تأثیرات ماندگاری را نیز بر بهداشت روانی افراد بر جای می‌گذارد (لی، کانگ، چو، کیم و پارک، ۲۰۱۸). شناسایی افراد مستعد اختلالات روانشناختی در وضعیت همه‌گیری کووید ۱۹ در

سطح جامعه ضروری به نظر می‌رسد. بنابر اهمیت موضوع در جامعه پژوهش حاضر با هدف ارائه الگوی ساختاری مناسب از طریق تعیین رابطه اضطراب کرونا بر اساس سبک‌های دلبستگی با میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه دانشجویان مرکز آموزش عالی پلدختر اجرا شد.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش

روش پژوهش بر اساس هدف کاربردی (با توجه به اینکه متغیرهای پژوهش بر اساس مبانی نظری و ابزارهای موجود مورد بررسی قرار گرفته پژوهش از نوع کاربردی است) و بر حسب گردآوری اطلاعات و یافته‌ها از نوع توصیفی-همبستگی است و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات، از روش معادلات ساختاری استفاده شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانشجویان مرکز آموزش عالی پلدختر تک جنسیتی (ویژه پسران) می‌باشد، که در سال تحصیلی ۴۰۰-۱۳۹۹ مشغول به تحصیل بودند. طبق آماري که از طریق مرکز آموزش عالی پلدختر در اختیار این پژوهش قرار گرفت، تعداد ۴۵۰ دانشجوی پسر در مقطع کارشناسی در رشته‌های تحصیلی روانشناسی، حسابداری، آموزش زبان انگلیسی، علوم ورزشی، مهندسی کشاورزی و رشته کامپیوتر در این مرکز مشغول به تحصیل هستند.

تعیین حداقل حجم نمونه لازم برای گردآوری داده‌های مربوط به مدل‌یابی ساختاری بسیار با اهمیت است. با وجود آنکه در مورد حجم نمونه لازم برای تحلیل عاملی و مدل‌های ساختاری توافق کلی وجود ندارد (شریبر، نورا، استیج، بارلو و کینگ، ۲۰۰۶)، اما به زعم کلاین (۲۰۱۵) برای هر متغیر ۱۰ یا ۲۰ نمونه لازم است؛ اما حداقل حجم نمونه ۲۰۰ قابل دفاع است. با توجه به اینکه پژوهش حاضر دارای ۲۳ متغیر آشکار می‌باشد؛ لذا بر اساس قاعده سرانگشتی کلاین حجم نمونه برابر با ۲۳۰ نفر تعیین گردید (برای جلوگیری از ریزش حجم نمونه تعداد ۲۴۵ پرسشنامه توزیع گردید). روش نمونه‌گیری با توجه به محدودیت تردد هنگام جدی شدن خطر کرونا در ایران به صورت غیر احتمالی و پرسشنامه آنلاین بود. نمونه‌گیری غیراحتمالی، رایج‌ترین نوع مورد استفاده در پیمایش‌های اینترنتی است (کوپر، ۲۰۰۰). در این نوع پیمایش‌ها هیچ تلاشی برای شناسایی چهارچوب نمونه‌گیری با انتخاب تصادفی نمونه صورت نمی‌گیرد. این شیوه عموماً در مواردی که شناسایی جامعه پژوهش و یا تماس با یک نمونه احتمالی از جامعه مشکل است، مورد استفاده قرار می‌گیرد. ناتان (۲۰۰۳) نیز اذعان داشته که اکثر پیمایش‌های اینترنتی مبتنی بر نمونه‌گیری

غیراحتمالی و خودگزینشی هستند. برای انتخاب نمونه آماری از شیوه نمونه‌گیری در دسترس استفاده گردید.

همانطور که گفته شد، شیوه جمع‌آوری داده‌ها به صورت اینترنتی با پرسش‌نامه آنلاین بود. بدین صورت که پرسش‌نامه‌ها از طریق واتساپ^۱ در گروه‌های واتساپی که دانشجویان در ایام آموزش مجازی به عنوان مکمل سامانه مدیریت یادگیری الکترونیکی برای هر درس تشکیل داده بودند، به اشتراک گذاشته شد. از دیگر روش‌های گردآوری داده‌ها می‌توان به فرستادن ایمیل و تقاضای همکاری از دوستان و همکاران پژوهشگر که با دانشجویان مرکز آموزش عالی پلدختر تدریس داشتند و همچنین فرستادن لینک پرسش‌نامه به ایمیل بعضی از دانشجویان، اشاره کرد. پس از پالایش اولیه داده‌ها و حذف نمونه‌های مخدوش و ناقص شامل داده‌های گم شده، در نهایت ۲۳۰ نفر تجزیه و تحلیل شد. ملاک‌های ورود به مطالعه شامل تحصیل در مرکز آموزش عالی پلدختر و تمایل داشتن جهت مشارکت در پژوهش و ملاک‌های خروج از مطالعه شامل تمایل نداشتن به همکاری و تکمیل پرسشنامه‌ها به صورت ناقص یا نامعتبر بود.

ابزار سنجش

مقیاس اضطراب کرونا ویروس

این ابزار جهت سنجش اضطراب ناشی از شیوع ویروس کرونا در کشور ایران توسط علی‌پور، قدمی، علی‌پور و عبدالله‌زاده (۱۳۹۸) تهیه و اعتباریابی شده است. نسخه نهایی این ابزار دارای ۱۸ گویه و ۲ مؤلفه (عامل) است. گویه‌های ۱ تا ۹ علائم روانی و گویه‌های ۱۰ تا ۱۸ علائم جسمانی را می‌سنجد. این ابزار در طیف ۴ درجه‌ای لیکرت (هرگز=۰، گاهی اوقات=۱، بیشتر اوقات=۲ و همیشه=۳) نمره‌گذاری می‌شود؛ بنابراین بیشترین و کمترین نمره‌ای که افراد پاسخ‌دهنده در این پرسشنامه کسب می‌کنند، بین ۰ تا ۵۴ است. نمرات بالا در این پرسشنامه نشان‌دهنده سطح بالاتری از اضطراب در افراد است. پایایی این ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل اول (۰/۸۷۹)، عامل دوم (۰/۸۶۱) و برای کل پرسشنامه (۰/۹۱۹) به دست آمد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۹ و برای خرده مؤلفه‌های علائم روانی و جسمانی به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۸۵ به دست آمد که نتایج حاکی از پایایی مناسب ابزار پژوهش می‌باشد.

^۱ . WhatsApp

پرسشنامه طرح‌واره یانگ فرم کوتاه ۹۰ سوالی: این پرسشنامه توسط یانگ (۱۹۹۰) ساخته شد. پرسشنامه خودگزارشی طرحواره‌های ناسازگار اولیه، دارای ۹۰ ماده است که ۱۸ حیطه از طرحواره‌های ناسازگار اولیه را اندازه می‌گیرد. هر آیتم به وسیله مقیاس درجه‌بندی ۶ تایی نمره‌گذاری می‌شود. در ایران علاوه بر هنجاریابی فرم کوتاه ویرایش اول (فرم ۷۵ سوالی) توسط آهی، محمدی‌فر و بشارت (۱۳۸۶)؛ به نقل از غیرتیان، یاراحمدی، احمدیان و اکبری، (۱۴۰۰)، فرم جدید ویرایش سوم (فرم کوتاه ۹۰ سوالی) که در این تحقیق استفاده شده، توسط یوسفی، اعتمادی و بهرامی (۱۳۸۷)؛ به نقل از غیرتیان و همکاران، (۱۴۰۰) روایی و اعتبار پرسشنامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر روی یک نمونه ۵۷۹ نفری در دو مرحله (مرحله اول ۳۹۴ و مرحله دوم ۱۸۵) بررسی شد. در این بررسی اعتبار پرسشنامه طرحواره‌های ناسازگار با استفاده از دو روش آلفای کرونباخ و دو نیمه کردن درکل نمونه به ترتیب (۰/۹۱ و ۰/۸۶)، در دختران (۰/۸۷ و ۰/۸۴) و در پسران (۰/۸۴، ۰/۸۱) بود. نتایج ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۵ و برای خرده‌مؤلفه‌های رهاشدگی/بی‌ثباتی، ۰/۹۲؛ بی‌اعتمادی/بدرفتاری ۰/۹۱، محرومیت هیجانی ۰/۹۰، نقص/شرم ۰/۸۸، انزوای اجتماعی/بیگانگی ۰/۸۹، وابستگی/بی‌کفایتی ۰/۸۶، آسیب‌پذیری نسبت به خود یا بیماری ۰/۹۴، خودتحول نیافته/گرفتار ۰/۹۵، شکست ۰/۹۰، استحقاق/بزرگ‌منشی ۰/۹۳، خویش‌داری و خود انطباطی ناکافی ۰/۸۹، اطاعت ۰/۸۷، ایثار ۰/۸۸، پذیرش جویی/جلب توجه ۰/۸۹، منفی‌گرایی/بدبینی ۰/۹۴، بازداری هیجانی ۰/۹۵، معیارهای سرسختانه/عیب‌جویی افراطی ۰/۸۸ و تنبیه ۰/۹۲ بدست آمد که همه ضرایب بدست آمده حاکی از همسانی درونی بالای سوالات می‌باشد.

پرسشنامه سبک دل‌بستگی بزرگسالان هازن و شیور (۱۹۸۷): این مقیاس یک آزمون ۱۸ سوالی است و سه سبک دل‌بستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت می‌سنجد. هر مقیاس دارای ۶ سؤال است. سؤال ۱ تا ۶ سبک دل‌بستگی اجتنابی، سؤالات ۶ تا ۱۲ سبک دل‌بستگی ایمن و سؤالات ۱۳ تا ۱۸ سبک دل‌بستگی دوسوگرا را می‌سنجد. ضرایب همبستگی در دو نوبت با فاصله چهار هفته در مورد سبک‌های دل‌بستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا برای کل آزمودنی‌ها به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۸۴ محاسبه شد که نشانه اعتبار بازآزمایی رضایت‌بخش مقیاس است (بشارت، ۱۳۹۱)؛ به نقل از محمودپور، فرح‌بخش، حسینی و بلوچ‌زاده، (۱۳۹۷). همچنین وفائیان (۱۳۸۵)؛ به نقل از محمودپور و همکاران، (۱۳۹۷) روایی هم‌زمان این پرسش‌نامه را با مصاحبه ساختاریافته برای دل‌بستگی بزرگسالان به ترتیب، ایمن (۰/۷۹)، ناایمن اجتنابی (۰/۸۴) و ناایمن دوسوگرا (۰/۸۷) گزارش کرده است. در پژوهش حاضر ضریب آلفای

کرونباخ برای سبک دل‌بستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا به ترتیب ۰/۷۶، ۰/۷۱ و ۰/۸۲ به دست آمد که نتایج حاکی از پایایی مناسب ابزار پژوهش می‌باشد.

یافته‌ها

میانگین سن شرکت‌کنندگان ۲۳/۸۲ (انحراف استاندارد، ۲/۵۸) بود. ۶۷ نفر (۲۹/۱ درصد) دانشجوی رشته روانشناسی، ۴۴ نفر (۱۹/۱ درصد) دانشجوی رشته حسابداری، ۴۲ نفر (۱۸/۳ درصد) دانشجوی رشته آموزش زبان انگلیسی، ۳۵ نفر (۱۵/۲ درصد) دانشجوی رشته علوم ورزشی، ۳۲ نفر (۱۳/۹ درصد) دانشجوی رشته مهندسی کشاورزی، ۱۰ نفر (۴/۳ درصد) دانشجوی رشته کامپیوتر، بودند.

آماره‌های توصیفی، ماتریس همبستگی صفر مرتبه و ضرایب آلفای کرونباخ در جدول ۱، ارائه شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد، بین دل‌بستگی ایمن با طرح‌واره‌های ناسازگار و اضطراب کرونا رابطه منفی و معنی‌دار ($p < 0/01$)؛ و بین سبک‌های دل‌بستگی اجتنابی و دوسوگرا با طرح‌واره‌های ناسازگار و اضطراب کرونا رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت ($p < 0/01$). همچنین بین طرح‌واره‌های ناسازگار و اضطراب کرونا رابطه مثبت و معنی‌دار بود ($p < 0/01$). برای آزمون مدل فرضی، پیش‌فرض‌های آماری بررسی شد. نتایج نشان داد متغیرهای پژوهش همگی دارای قدر مطلق ضریب کجی کوچک‌تر از ۳ و قدر مطلق ضریب کشیدگی کوچک‌تر از ۱۰ بودند؛ بنابراین براساس نظر کلاین (۲۰۱۵) تخطی از نرمال بودن داده‌ها قابل‌مشاهده نبود. دو شاخص آماره تحمل^۱ و عامل تورم واریانس^۲، برای تعیین میزان همپوشی متغیرهای برون‌زا محاسبه شد و کلیه این ضرایب در سطح قابل‌قبولی بودند. به‌طوری‌که شاخص تحمل برای تمام متغیرهای پیش‌بین کوچک‌تر از ۰/۹۳۸، و شاخص تورم واریانس کوچک‌تر از ۲/۰۲ به دست آمد.

1. Tolerance

2. Variance Inflation Factor (VIF)

نقش واسطه‌ای طرحواره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دلبستگی با اضطراب کرونا

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد، ضرایب اعتبار و همبستگی صفر مرتبه بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱- ایمن	۰/۷۶				
۲- اجتنابی	*-۰/۱۸	۰/۷۱			
۳- دوسوگرا	-۰/۱۱	**۰/۳۶	۰/۸۲		
۴- طرح‌واره	**۰/۲۴	**۰/۵۳	**۰/۶۲	۰/۹۵	
۵- اضطراب کرونا	*-۰/۱۶	*۰/۱۴	**۰/۲۷	**۰/۵۰	۰/۸۹
میانگین	۳/۲	۲/۸۶	۲/۷۴	۲/۹۸	۱/۳۹
انحراف معیار	۰/۶۶۸	۰/۵۴	۰/۸۰۲	۰/۷۸۹	۰/۵۳۹
کجی	۰/۱۲۳	-۰/۱۴۳	-۰/۲۰	-۰/۰۳	۰/۴۵۳
کشیدگی	-۰/۱۹۸	-۰/۱۳۲	۰/۰۰۶	۰/۳۹۶	-۰/۷۴۶

مقادیر روی قطر ضریب آلفای کرونباخ هستند $p < ۰/۰۱$ ** $p < ۰/۰۵$ *

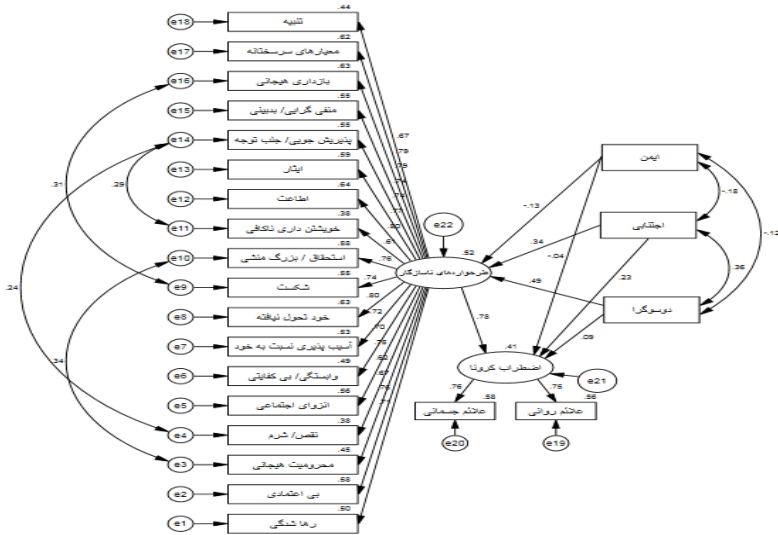
ج) مدل اندازه‌گیری و ساختاری

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل اولیه و نهایی

شاخص	χ^2	Df	P	χ^2/df	RMSEA	GF I	AG FI	CF I	NF I	IFI	TL I
اولیه	۸۵۰/۵۹	۲۱۳	۰/۰۰۱	۳/۹۷	۰/۱۱	۰/۸۶	۰/۸۴	۰/۸۹	۰/۸۸	۰/۹۰	۰/۸۸
نهایی	۶۰۰/۱۱۷	۲۱۹	۰/۰۰۱	۲/۷۴	۰/۰۸۷	۰/۹۱	۰/۹۰	۰/۹۳	۰/۹۱	۰/۹۳	۰/۹۲

پس از اجرای مدل معادلات ساختاری، به کمک شاخص‌های اصلاحی^۱ پیشنهادی اقدام به دستکاری مدل شد. براین اساس، تعدیل‌هایی براساس مبانی نظری و تجربی صورت گرفت. به طوری که بین خرده مؤلفه‌های محرومیت هیجانی و استحقاق؛ نقص و پذیرش جویی؛ شکست و بازداری هیجانی و خویش‌داری ناکافی با پذیرش جویی روابط دوطرفه برقرار شد. مدل ساختاری موردآزمون و مدل‌های اندازه‌گیری پژوهش، در شکل ۲ آمده است.

۱. Modification Indices

شکل ۲. مدل نهایی تأثیر گذاری سبک‌های دلبستگی بر اضطراب کرونا با میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه

در جدول ۳ ضرایب اثر مستقیم، غیر مستقیم، کل و سطح معناداری بین متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۳. برآورد ضرایب معیار شده اثر مستقیم، غیرمستقیم و کل

مسیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
دلبستگی ایمن ← اضطراب کرونا	-۰/۰۴	-	-۰/۱۵
دلبستگی اجتنابی ← اضطراب کرونا	*۰/۲۳	-	۰/۰۴
دلبستگی دوسوگرا ← اضطراب کرونا	۰/۰۹	-	**۰/۲۸۵
دلبستگی ایمن ← طرح‌واره‌های ناسازگار	*-۰/۱۳	-	*-۰/۱۳
دلبستگی اجتنابی ← طرح‌واره‌های ناسازگار	*۰/۳۴	-	*۰/۳۴
دلبستگی دوسوگرا ← طرح‌واره‌های ناسازگار	*۰/۴۹	-	**۰/۴۹
طرح‌واره‌های ناسازگار ← اضطراب کرونا	*۰/۷۸	-	*-۰/۶۱
دلبستگی ایمن- طرح‌واره‌های ناسازگار- اضطراب کرونا	-	*-۰/۱۰	-
دلبستگی اجتنابی- طرح‌واره‌های ناسازگار- اضطراب کرونا	-	*۰/۲۷	-
دلبستگی دوسوگرا- طرح‌واره‌های ناسازگار- اضطراب کرونا	-	*۰/۳۸	-
R2 طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	۰/۵۲	-	-
R2 اضطراب کرونا	۰/۴۱	-	-

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود دلبستگی اجتنابی به صورت مستقیم و همچنین به صورت غیرمستقیم و با میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار به طور مثبت بر اضطراب کرونا دانشجویان تأثیر دارد؛ اما دلبستگی ایمن و دوسوگرا صرفاً به صورت غیرمستقیم و با میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار بر اضطراب کرونا دانشجویان تأثیر دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه اضطراب، به عنوان یک متغیر زمینه‌ساز و تهدیدکننده سلامت عمل می‌کند، همواره مورد تأیید محققان بوده است (بجاما، اوستر، مک‌گورن، لیندستروم، استینگر و همکاران، ۲۰۲۰). مشکلات روان‌شناختی نیاز به توجه ویژه‌ای دارد، پژوهش حاضر به دلیل شیوع بالای اضطراب ناشی از بیماری ویروسی جدید به نام کرونا و با توجه به اینکه یکی از گروه‌های در معرض خطر اصلی این ویروس دانشجویان هستند، با هدف بررسی نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه میان سبک‌های دلبستگی و اضطراب کرونا انجام شد. نتایج نشان داد که سبک دلبستگی ایمن بر اضطراب کرونا، از طریق میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، اثر غیرمستقیم دارد. بدین معنی که سبک دلبستگی ایمن فرد بر طرح‌واره او اثر مثبت گذاشته و از این طریق، میزان اضطراب کرونا در فرد کاهش می‌یابد. اگر چه در پژوهش‌های قبلی کسی دقیقاً این فرضیه را به آزمون نگذاشته ولی بسیاری از نظریه‌ها و پژوهش‌های قبلی مانند رولوفز و همکاران (۲۰۱۳) و بوسمنس و همکاران (۲۰۱۰) که به این فرضیه نزدیک هستند و فرضیه هم بر اساس همین پیشینه‌ها نوشته شد، با این نتیجه همسو هستند.

افراد دارای سبک دلبستگی ایمن، هنگام مواجهه با استرس‌های هیجانی، به جستجوی حمایت اجتماعی می‌پردازند در حالی که افراد دارای سبک دلبستگی ناایمن (اجتنابی و دوسوگرا) برای خودتنظیم‌گری عاطفی به روش‌های دیگر مانند گوشه‌گیری پناه می‌برند که این امر بر شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تأثیر به‌سزایی دارد. در پژوهشی که به وسیله‌ی ماسن، پلاتز و تاپسون (۲۰۰۵) به منظور بررسی رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار و دلبستگی بزرگسالی انجام گرفت، نتایج نشان داد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با سبک دلبستگی ایمن، رابطه منفی و با سبک‌های دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا رابطه‌ی مثبت دارند. افراد ایمن، با ارضا شدن امنیت و ارتباط اجتماعی از سوی والد خود، معمولاً سطحی از طرد و بریدگی را تجربه نمی‌کنند. آن‌ها با توانمندی برای جداشدن از خانواده، عملکرد مستقلی از خود نشان می‌دهند و با داشتن احساس مسئولیت در قبال دیگران یا جهت‌گیری نسبت به اهداف بلندمدت زندگی، به هدف‌گزینی و رسیدن به اهداف واقع‌بینانه می‌پردازند. افراد مبتلا با سبک دلبستگی ایمن به واسطه عدم

برخورداری از طرح‌واره‌های ناسازگار، با این موقعیت استرس‌زا بهتر کنار آمده و اضطراب کرونای کمتری را خواهند داشت.

سبک دلبستگی اجتنابی بر اضطراب کرونا، از طریق میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، اثر غیرمستقیم دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های رولوفز و همکاران (۲۰۱۳) و بوسمنس و همکاران (۲۰۱۰) هماهنگ و همسو می‌باشد. بدین معنی که سبک دلبستگی نایمن اجتنابی با اثر منفی که بر طرح‌واره فرد می‌گذارد باعث افزایش اضطراب کرونا در فرد می‌شود. به اعتقاد یانگ و همکاران (۲۰۰۳) عدم ارضای نیاز هیجانی دلبستگی ایمن به دیگران، منجر به بهره‌مندی از سبک دلبستگی نایمن (سبک‌های اجتنابی و دوسوگر) می‌شود که سنگ بنای اولیه شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناکارآمد است. چنین افرادی از طرح‌واره‌های ناسازگار بیشتری رنج می‌برند (مارتین و یانگ، ۲۰۱۰؛ کامارا و کالوت، ۲۰۱۲) که این امر باعث ایجاد اضطراب در آنان می‌شوند. در افراد با سبک‌های دلبستگی نایمن (اجتنابی و دوسوگر) نیازهای امنیت، ثبات، همدلی، در میان گذاشتن احساسات، پذیرش و احترام با بهره‌مندی از طرح‌واره ناسازگار بریدگی و طرد، به شیوه‌ای قابل پیش‌بینی ارضا نخواهد شد که این امر منجر به شکل‌گیری طرح‌واره بریدگی و طرد در این افراد می‌شود. افراد با سبک دلبستگی نایمن دوسوگر و اجتنابی، به علاوه، با داشتن طرح‌واره دیگر جهت‌مندی، معمولاً هیجانانگ و تمایلات طبیعی خود را واپس زده و نسبت به آن‌ها ناآگاه هستند (اویسی و بخشانی، ۱۳۹۱؛ به نقل از مسعودی، حاتمی، مدرس غروی و بنی‌جمال، ۱۳۹۵). نتایج مطالعه کامارا و کالوت (۲۰۱۲) نشان داد که در افراد با سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگر، تشکیل طرح‌واره‌های معیوبی که باعث عدم پذیرش، آسیب‌زدن به خود، پیروی و هدایت شدن توسط دیگران می‌شود، به نشانه‌های اضطراب و افسردگی می‌انجامد و این امر در زمینه ترس و اضطراب از کرونا نیز می‌تواند صادق باشد.

سبک دلبستگی دوسوگر بر اضطراب کرونا، از طریق میانجی‌گری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، اثر غیرمستقیم دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های رولوفز و همکاران (۲۰۱۳) و بوسمنس و همکاران (۲۰۱۰) هماهنگ و همسو می‌باشد. بدین معنی که سبک دلبستگی نایمن دوسوگر با اثر منفی که بر طرح‌واره فرد می‌گذارد باعث افزایش اضطراب کرونا در فرد می‌شود. به نظر بالبی، ترکیب دلبستگی نایمن، بی‌نصیب ماندن کودک از عشق و محبت و از دست دادن والدین در کودکی، زمینه‌ساز یک آمایه شناختی یا طرح‌واره منفی می‌شود. این طرح‌واره که در دوران کودکی پی‌ریزی شده، باعث می‌شود فرد اضطراب کرونای بالاتری را تجربه کند.

نتایج نشان داد که سبک دلبستگی ایمن اثر علی و مستقیم مثبتی بر اضطراب کرونا ندارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پاشازاده مرادی (۱۳۹۹) و موکیا و همکاران (۲۰۲۰) هماهنگ و

هسمو نیستند. دلیل این را می‌توان بیش از همه از وزن بالای سبک دلبستگی دوسوگرا در پیش‌بینی اضطراب کرونا نسبت به سایر سبک‌ها دانست. در این زمینه می‌توان این استدلال را مطرح کرد که سبک دلبستگی ایمن میزان اضطراب کرونا را خنثی، نه اینکه کم یا زیاد می‌کند. این نتیجه را چنین می‌توان تبیین کرد که افراد دلبسته ایمن به دلیل تعاملات گسترده اجتماعی، خودافشایی بیشتر و همچنین سبک‌های مقابله‌ای کارآمد که به کار می‌برند، درصد کاهش سطوح اضطراب‌شان بر می‌آیند.

نتایج نشان داد که سبک دلبستگی اجتنابی اثر علی و مستقیم مثبتی بر اضطراب کرونا دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پاشازاده مرادی (۱۳۹۹) و موکیا و همکاران (۲۰۲۰) هماهنگ و هسمو می‌باشد. رابرتز، گوتلیب و کسل (۱۹۹۶) در توجیه این رابطه بر این عقیده‌اند که پیامد روان‌شناختی سبک‌های دلبستگی نایمن در شرایط تنش‌زا، اضطراب و افسردگی است و پیامد روان‌شناختی سبک دلبستگی ایمن در چنین شرایطی، آرامش روانی است. نبود اعتماد به خود و دیگران از ویژگی‌های اصلی افراد نایمن می‌باشد. نداشتن اعتماد به خود با تحلیل بنیادهای درون‌روانی، توان رویارویی با موقعیت‌های تنش‌زا را کاهش می‌دهد و درماندگی روان‌شناختی را بر فرد نایمن تحمیل می‌کند. این پریشانی و درماندگی بر حسب تجربه‌های نامطلوب به احساسات خودکوچک‌بینی و اضطراب شخص دامن می‌زند. دلبستگی ایمن یک منبع درونی است که سلامت روان‌شناختی را در طول دوره‌های تنش حفظ می‌کند، در حالی که نبود منبع ایمن، مشکلات عاطفی را در پی دارد (رحیمیان بوگر، نوری، عریضی و مولوی، ۱۳۸۶).

نتایج نشان داد که سبک دلبستگی دوسوگرا اثر علی و مستقیم مثبتی بر اضطراب کرونا ندارد؛ اما با نگاه به ضرایب همبستگی می‌توان گفت که رابطه مثبت و معناداری بین سبک دلبستگی دوسوگرا و اضطراب کرونا وجود دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پاشازاده مرادی (۱۳۹۹) و موکیا و همکاران (۲۰۲۰) هماهنگ و هسمو می‌باشد. در زمینه تبیین رابطه مثبت و قابلیت پیش‌بینی نشانه‌های اضطراب ناشی از کرونا و از طریق سبک دلبستگی دوسوگرا می‌توان گفت که افراد با دلبستگی دوسوگرا دائماً نگران هستند که دیگران به احساسات آن‌ها پاسخ متقابل ندهند، آن‌ها را طرد کرده و مورد حمایت و مراقبت قرار ندهند. از این رو، حساسیت آن‌ها باعث می‌شود به دلیل احساس مکرر سردی روابط و دوری، با قطع روابط متوالی روبه‌رو شوند (شیور و هازن، ۱۹۸۷). این، خصوصیت از دو جهت می‌تواند باعث شکل‌گیری نشانه‌های اضطراب شود، اول اینکه نگرانی فزاینده آن‌ها اضطراب است (هادسون و رپی، ۲۰۰۴). دوم، این که یکی از خصوصیات افراد اضطرابی تفکر فاجعه‌نمایی و تعمیم‌دهی بیش از حد است (لیهی، هولند و مک‌گین، ۲۰۱۱). که می‌تواند باعث شود این نگرانی افراطی به سایر موقعیت‌ها که به ارتباط با

دیگران مربوط می‌شود تعمیم یافته و با تفکرات فاجعه‌نمایی از جمله نگرانی در مورد سلامت، مرگ و بیماری عزیزان همراه شود که خود با از دست دادن روابط مرتبط است.

نتایج نشان داد که طرح‌واره‌های ناسازگار اثر علی و مستقیم مثبتی بر اضطراب کرونا دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های عنایتی‌راد و نوروزیه (۱۴۰۰)، مصلح تکلیمی (۱۳۹۹)، فتحی و همکاران (۱۴۰۰)، گری‌ولت (۲۰۱۷) و کامارا و کالوت (۲۰۱۲) هماهنگ و همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که ترس‌ها، از پردازش اطلاعات سوداری که سبب الگوهای خودکار تفکر می‌شوند، به وجود می‌آیند که این امر به وسیله بدبینی، تفسیر منفی و غیرواقعی مشخص می‌شود. طبق نظریه شناختی، خودمختاری و عملکرد مختل، پنهان و خاموش می‌ماند تا به وسیله تنیدگی‌های بیرونی راه‌اندازی شوند. شناخت-واره‌های اساسی خودمختاری و عملکرد مختل، پردازش اطلاعات سودار است که ادراک و افکار افراد را تحریف می‌کند. طبق مدل طرح‌واره‌های یانگ، خودمختاری و عملکرد مختل، زمینه و بستر را برای رشد مشکلات روانی که یکی از مهمترین آن‌ها اختلالات اضطرابی و ترس است، را فراهم می‌کند.

نتایج نشان داد که سبک دلبستگی ایمن اثر علی و مستقیم بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه دارد. این یافته با پژوهش‌های بشیری نخلستانی (۱۳۹۲)، غفاری (۱۳۹۱)، بوسمنس و همکاران (۲۰۱۰) و رولوفز و همکاران (۲۰۱۱) همخوانی دارد؛ ولی با نتایج پژوهش ویاردن و همکاران (۲۰۰۸) هماهنگ و همسو نمی‌باشد. یکی از کارکردهای ابتدایی دلبستگی تنظیم تجربه‌های عاطفی در روابط بین‌شخصی است. افراد دارای سبک دلبستگی ایمن، هنگام مواجهه با استرس‌های هیجانی، به جستجوی حمایت اجتماعی می‌پردازند که این امر بر شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تأثیر بسزایی دارد. سبک دلبستگی ایمن نیز در پژوهش‌های مختلف اشاره شده است که با نیم‌رخ‌های هیجانات مختلف مانند هیجانات مثبت و منفی در ارتباط است (لیری، ۲۰۱۵). یکی از جنبه‌های کلیدی که باعث ارتباط منفی بین دلبستگی ایمن و طرح‌واره‌های ناسازگار می‌شود بدین صورت است که افراد با سبک دلبستگی ایمن، اضطراب کمتر، خشم کمتر، گرایش به همدلی بیشتر، عزت‌نفس بالاتری دارند و این ویژگی‌ها باعث می‌شود فرد اگر مرتکب اشتباهی شود در پی جبران باشد و به جنبه‌ای از کار خود که در آن جنبه اشتباه کرده، بپردازد و به تمامیت خود به عنوان این که من بد هستم توجه نکند؛ زیرا افراد دارای سبک دلبستگی ایمن از عزت‌نفس بالایی برخوردار هستند. بنابراین این انتظار منطقی است که افراد دارای سبک دلبستگی ایمن طرح‌واره‌های ناسازگار کمتری را داشته باشند.

نتایج نشان داد که سبک دلبستگی اجتنابی اثر علی و مستقیم مثبتی بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های بشیری نخلستانی (۱۳۹۲)، غفاری (۱۳۹۱)، رولوفز و

همکاران (۲۰۱۱)، بوسمنس و همکاران (۲۰۱۰) و ویاردن و همکاران (۲۰۰۸) هماهنگ و همسو می‌باشد. سبک دلبستگی اجتنابی با سطوح پایین از صمیمیت و تعهد در ارتباط است. والدین فرزندان با سبک دلبستگی اجتنابی، در برابر فرزندان خود بی‌مسئولیت‌اند، گرایش به استفاده از تنبیه‌های بدنی و ممانعت از مداخله در کارها را دارند (سبک فرزندپروری مستبدانه) و به همین دلیل است که افراد با سبک دلبستگی اجتنابی، احساس بی‌کفایتی و بی‌ارزشی می‌کنند (از مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه). این افراد خودشان را به صورت خودبسنده می‌بینند، آسیب‌پذیری را انکار کرده و ادعا می‌کنند که نیازی به روابط نزدیک ندارند و تمایل به اجتناب از صمیمیت دارند (دونیتا و ماریا، ۲۰۱۵). تحقیقات نشان می‌دهد افرادی که تجربه طرد شدن دارند از عزت نفس پایینی برخوردارند، مضطرب هستند و دیدگاه مثبتی در مورد خود و دیگران ندارند (خصوصیات سبک دلبستگی اجتنابی) که این عوامل می‌تواند منجر به تجربه احساس شرم و در نهایت طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه شود (پاسانیسی، ساپینزا، بودیلو و جیایمو، ۲۰۱۵).

نتایج نشان داد که سبک دلبستگی دوسوگرا اثر علی و مستقیم بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه دارد. این یافته با پژوهش‌های غفاری (۱۳۹۱)، رولوفز و همکاران (۲۰۱۱) و بوسمنس و همکاران (۲۰۱۰) همخوانی دارد؛ ولی با نتایج پژوهش‌های بشیری نخلستانی (۱۳۹۲) و ویاردن و همکاران (۲۰۰۸) هماهنگ و همسو نمی‌باشد. به اعتقاد یانگ و همکاران (۲۰۰۳) عدم ارضای نیاز هیجانی دلبستگی ایمن به دیگران، منجر به بهره‌مندی از سبک دلبستگی نایمن (سبک‌های اجتنابی و دوسوگرا) می‌شود که سنگ بنای اولیه شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناکارآمد است. چنین افرادی از طرح‌واره‌های ناسازگار بیشتری رنج می‌برند (مارتین و همکاران، ۲۰۱۰؛ کامارا و همکاران، ۲۰۱۲). در افراد با سبک‌های دلبستگی نایمن نیازهای امنیت، ثبات، همدلی، در میان گذاشتن احساسات، پذیرش و احترام با بهره‌مندی از طرح‌واره ناسازگار بریدگی و طرد، به شیوه‌ای قابل پیش‌بینی ارضا نخواهد شد که این امر منجر به شکل‌گیری طرح‌واره بریدگی و طرد در این افراد می‌شود.

هر پژوهشی در هنگام اجرا با محدودیت‌هایی مواجه است و از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به دشواری در جمع‌آوری داده‌ها با توجه به همه‌گیری و شیوع کرونا و بروس، روش نمونه‌گیری غیرتصادفی داوطلبانه و محدود شدن جامعه پژوهش به دانشجویان مرکز آموزش عالی پلدختر اشاره کرد. یکی دیگر از محدودیت‌های این مطالعه را می‌توان استفاده از روش خودگزارش‌دهی برای سنجش متغیرهای روان‌شناختی دانشجویان برشمرد. پیشنهاد می‌شود در مطالعات بعدی در کنار ابزارهای خودگزارش‌دهی از مصاحبه و معاینه بالینی نیز برای تشخیص مشکلات روان‌شناختی دانشجویان استفاده شود. همچنین، به بررسی دیگر عوامل مؤثر در ارتباط با اضطراب در دانشجویان پرداخته شود. با توجه به این که سبک‌های دلبستگی به عوامل مختلف مرتبط

هستند و در فرهنگ‌های مختلف می‌تواند متفاوت باشد، امکان تعمیم نتایج این تحقیق کم است. لذا پیشنهاد می‌شود مطالعات وسیع‌تری در این زمینه و با حضور نمونه‌های بیشتر از سایر دانشگاه‌ها و مقایسه آن‌ها با مطالعه حاضر انجام گیرد.

موازین اخلاقی

ملاحظات اخلاقی پژوهش، شامل بیان اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات شخصی، آزاد بودن آزمودنی‌ها جهت شرکت در پژوهش، تحلیل داده‌ها به صورت کلی و توضیح داده شد که در صورت تمایل به اطلاع از نتیجه تحقیق، آدرس پست الکترونیکی خود را در محل مشخص شده درج نمایند.

سپاسگزاری

نویسنده مراتب تشکر خود را از دانشجویان مرکز آموزش عالی پلدختر که در جمع‌آوری اطلاعات نقش داشته‌اند، اعلام می‌دارد.

مشارکت نویسندگان

دکتر هوشنگ گراوند تدوین چارچوب نظری، جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها، نتیجه‌گیری از یافته‌ها و بسط و تفسیر آنها، گزارش یافته‌ها و نگارش مقاله را بر عهده داشت.

تعارض منافع

نویسنده اذعان دارد که این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

فهرست منابع

بشیری نخلستانی، مهرک. (۱۳۹۲). بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی با طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و رضایت زناشویی در دانشجویان متأهل ساکن خوابگاه دانشگاه خوارزمی واحد کرج. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره). {پیوند}

پاشازاده‌مرادی، سوسن. (۱۳۹۹). رابطه انواع سبک‌های دلبستگی و واکنش افراد به ویروس کرونا. چهارمین همایش ملی روانشناسی دانشگاه پیام نور، رشت. {پیوند}

خراسانی‌زاده، عاطفه، پورشریفی، حمید، رنجبری‌پور، طاهره، باقری، فریبرز، و پوریامنش، جعفر. (۱۳۹۸). الگوی ساختاری رابطه بین الگوهای ارتباط والد-فرزند و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با

میانجیگری سبک‌های دلبستگی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۳ (۱)، ۷۶-۵۵. {پیوند}

رحیمیان‌بوگر، اسحق، نوری، ابوالقاسم، عریضی، حمیدرضا، مولوی، حسین، و فروغی مبارکه، عبدالرضا. (۱۳۸۶). رابطه سبک‌های دلبستگی بزرگسالی با رضایت و استرس شغلی در پرستاران. *مجله روانپزشکی*

و روانشناسی بالینی ایران، ۱۳ (۲)، ۱۵۷-۱۴۸. {پیوند}

علی‌پور، احمد، قدمی، ابوالفضل، علی‌پور، زهرا، و عبدالله‌زاده، حسن. (۱۳۹۸). اعتباریابی مقدماتی مقیاس

اضطراب بیماری کرونا (CDAS) در نمونه ایرانی. *فصلنامه علمی- پژوهشی روانشناسی سلامت*، ۸ (۳۲)، ۱۶۳-۱۷۵. {پیوند}

عنایتی‌راد، غزاله، و نوروزیه، رسول. (۱۴۰۰). رابطه بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با اضطراب کرونا با

میانجیگری تاب‌آوری در دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد. *نخستین کنفرانس ملی آینده پژوهی، علوم تربیتی و روانشناسی*، شیراز. {پیوند}

غفاری، فاطمه. (۱۳۹۱). بررسی نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط با سبک‌های

دلبستگی و سرسختی روانشناختی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت. {پیوند}

غیرتیان، فاطمه، یاراحمدی، یحیی، احمدیان، حمزه، و اکبری، مریم. (۱۴۰۰). نقش واسطه‌ای سبک

دلبستگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در ارتباط بین بدرفتاری در کودکی با اختلال سلوک. *مجله پرستاری کودکان*، ۸ (۱)، ۸۵-۷۶. {پیوند}

فتحی، کیهان، شیرمردی، سارا، ماهار، زینب، و کرابی، امین. (۱۴۰۰). پیش‌بینی اضطراب بیماری کرونا

براساس طرح‌واره‌های ناسازگار رهاشدگی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر و بیماری و حمایت اجتماعی ادراک شده. *مجله علوم پزشکی رازی*، ۲۸ (۶)، ۱۰-۱. {پیوند}

محمدی، سید داود، نوروزی‌نژاد، غلامحسین، رحمتی‌نژاد، پروین، و اکبری، ولی‌اله. (۱۳۹۶). همبستگی

بین سبک‌های دلبستگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، ۱۱ (۹)، ۵۲-۶۰. {پیوند}

محمودپور، عدالباسط، فرح‌بخش، کیومرث، حسینی، به‌رازان، و بلوچ‌زاده، الهام. (۱۳۹۷). پیش‌بینی تعهد

زناشویی زنان بر اساس شیوه‌های دلبستگی، خودشفقتی و تحمل‌پریشانی. *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ۸ (۱)، ۶۶-۸۴. {پیوند}

مدرس‌غروی، مرتضی. (۱۳۹۰). بررسی ارتباط سبک‌های دلبستگی بالغین به والدین با تنش، اضطراب و

افسردگی. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۱۳ (۵۰)، ۲۰۲-۱۹۴. {پیوند}

مسعودی، شاهد، حاتمی، حمیدرضا، مدرس‌غروی، مرتضی، و بنی‌جمال، شکوه‌السادات. (۱۳۹۵). نقش

واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه‌ی سبک‌های دلبستگی و اضطراب مرگ در بیماران مبتلا

به سرطان. *اندیشه و رفتار*، ۱۰ (۳۹)، ۴۶-۳۷. {پیوند}

مصلح تکلیمی، فاطمه. (۱۳۹۹). نقش تشخیصی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و طرح‌واره‌های مقابله با تنیدگی در پیش‌بینی ترس از ابتلا به کرونا ویروس در دانش‌آموزان. *مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، ۶ (۵۴)، ۱۲-۱. {پیوند}

Bach, B., Lockwood, G., & Young, J. E. (2018). A new look at the schema therapy model: Organization and role of early maladaptive schemas. *Cognitive Behavior Therapy*, 47(4), 328-349. [Link]

Bajema, K. L., Oster, A. M., McGovern, O. L., Lindstrom, S., Stenger, M. R., Anderson, T. C., . . . Chu, V. T. (2020). Persons evaluated for 2019 novel coronavirus—United States, January 2020. *Morbidity and mortality weekly report*, 69(6), 166. [Link]

Bassak, N. S., & Jabari, M. (2018). The Comparison of Early Maladaptive Schemas, Identity Styles and Parent-Child Relations between Addicted and Non-Addicted Women in Ahvaz. *Journal of Woman & Society*, 9(33), 1-16. [Link]

Bosmans, G., Braet, C., & Van Vlierberghe, L. (2010). Attachment and symptoms of psychopathology: Early maladaptive schemas as a cognitive link? *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 17(5), 374-385. [Link]

Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The lancet*, 395(10227), 912-920. [Link]

Cámara, M., & Calvete, E. (2012). Early maladaptive schemas as moderators of the impact of stressful events on anxiety and depression in university students. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34(1), 58-68. [Link]

Camara, M., & Calvete, E. (2012). P-122-Cognitive schemas predicting anxiety and depressive symptoms: the role of dysfunctional coping strategies. *European Psychiatry*, 27(S1), 1-1. [Link]

Couper, M. P. (2000). Web surveys: A review of issues and approaches. *The Public Opinion Quarterly*, 64(4), 464-494. [Link]

Doinita, N. E., & Maria, N. D. (2015). Attachment and parenting styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 203, 199-204. [Link]

Gewelt, S. E. (2017). *Early Maladaptive Schemas in Anxiety Disorders-An Investigation of Schemas' Relation to Symptoms in a Complex Sample*. [Link]

Gordon, K. W. (2008). *The multidimensionality of peer victimization and patterns of relating in attachment*: ProQuest. [Link]

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511. [Link]

- Huang, Y., & Zhao, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China: a web-based cross-sectional survey. *Psychiatry research*, 288, 112954. [[Link](#)]
- Hudson, J. L., & Rapee, R. M. (2004). *From Anxious Temperament to Disorder: An Etiological Model*. [[Link](#)]
- Johnson, S. M. (2019). Attachment Theory. *Encyclopedia of Couple and Family Therapy*, 169-177. [[Link](#)]
- Jones, D. S. (2020). History in a crisis—lessons for Covid-19. *New England journal of medicine*, 382(18), 1681-1683. [[Link](#)]
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*: Guilford publications. [[Link](#)]
- Leahy, R. L., Holland, S. J., & McGinn, L. K. (2011). *Treatment plans and interventions for depression and anxiety disorders*: Guilford press. [[Link](#)]
- Leary, M. R. (2015). Emotional responses to interpersonal rejection. *Dialogues in clinical neuroscience*, 17(4), 435. [[Link](#)]
- Lee, S. M., Kang, W. S., Cho, A.-R., Kim, T., & Park, J. K. (2018). Psychological impact of the 2015 MERS outbreak on hospital workers and quarantined hemodialysis patients. *Comprehensive psychiatry*, 87, 123-127. [[Link](#)]
- Li, S., Wang, Y., Xue, J., Zhao, N., & Zhu, T. (2020). The impact of COVID-19 epidemic declaration on psychological consequences: a study on active Weibo users. *International journal of environmental research and public health*, 17(6), 2032. [[Link](#)]
- Martin, R., & Young, J. (2010). Schema therapy. *Handbook of cognitive-behavioral therapies*, 317. [[Link](#)]
- Mason, O., Platts, H., & Tyson, M. (2005). Early maladaptive schemas and adult attachment in a UK clinical population. *Psychology and psychotherapy: Theory, research and practice*, 78(4), 549-564. [[Link](#)]
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2016). *Applied multivariate research: Design and interpretation*: Sage publications. [[Link](#)]
- Moccia, L., Janiri, D., Pepe, M., Dattoli, L., Molinaro, M., De Martin, V., . . . Sani, G. (2020). Affective temperament, attachment style, and the psychological impact of the COVID-19 outbreak: an early report on the Italian general population. *Brain, behavior, and immunity*, 87, 75-79. [[Link](#)]
- Nathan, G. (2003). *Methodologies for internet surveys and other telesurveys*. Paper presented at the Proceedings of Exchange of Technology and Know-how and the Fourth New Techniques and Technologies for Statistics (NTTS) Seminar. [[Link](#)]
- Passanisi, A., Sapienza, I., Budello, S., & Giaimo, F. (2015). The relationship between guilt, shame and self-efficacy beliefs in middle school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 1013-1017. [[Link](#)]

- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior research methods*, 40(3), 879-891. [\[Link\]](#)
- Roberts, J. E., Gotlib, I. H., & Kassel, J. D. (1996). Adult attachment security and symptoms of depression: the mediating roles of dysfunctional attitudes and low self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 70(2), 310. [\[Link\]](#)
- Roelofs, J., Lee, C., Ruijten, T., & Lobbestael, J. (2011). The mediating role of early maladaptive schemas in the relation between quality of attachment relationships and symptoms of depression in adolescents. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 39(4), 471-479. [\[Link\]](#)
- Safford, S. M. (2002). *The relationship of attachment style and cognitive style to depression, anxiety and negative affectivity*: Temple University. [\[Link\]](#)
- Schreiber, J. B., Nora, A., Stage, F. K., Barlow, E. A., and King, J. (2006). Reporting structural equation modeling and confirmatory factor analysis results: A review. *The Journal of educational research*, 99(6), 323-338. [\[Link\]](#)
- Simard, V., Moss, E., & Pascuzzo, K. (2011). Early maladaptive schemas and child and adult attachment: A 15-year longitudinal study. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 84(4), 349-366. [\[Link\]](#)
- Torres, C. (2002). Early maladaptive schemas and cognitive distortions in psychopathy and narcissism. [\[Link\]](#)
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C. S., & Ho, R. C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (COVID-19) epidemic among the general population in China. *International journal of environmental research and public health*, 17(5), 1729. [\[Link\]](#)
- Wearden, A., Peters, I., Berry, K., Barrowclough, C., & Liversidge, T. (2008). Adult attachment, parenting experiences, and core beliefs about self and others. *Personality and individual differences*, 44(5), 1246-1257. [\[Link\]](#)
- Yao, H., Chen, J.-H., & Xu, Y.-F. (2020). Patients with mental health disorders in the COVID-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), 1-12. [\[Link\]](#)
- Young .J. (1990). Cognitive therapy for personality disorders: A schema – Focused approach . Sarasota . FL. Professional resource exchange Inc. [\[Link\]](#)
- Zeynel, Z., & Uzer, T. (2020). Adverse childhood experiences lead to trans-generational transmission of early maladaptive schemas. *Child abuse & neglect*, 99, 104235. [\[Link\]](#)